

Lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi hankintatietovarannosta

KHALL 17.12.2025 § 345
676/03.00/2025

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hankintatietovarannosta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esityksen tavoitteena on perustaa kansallinen julkisten hankintojen tietovaranto ja mahdollistaa julkisyhteisöjen hankinta- ja ostolaskutietojen avoin ja keskitetty julkaiseminen. Esityksen tavoitteena on tehostaa julkisia hankintoja, saavuttaa kustannussäästöjä ja parantaa julkisten varojen käytön vaikuttavuutta. Esityksellä tavoiteltava hankintatiedon parempi saatavuus, yhdisteltävyys ja vertailtavuus luo edellytyksiä vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden arvioinnille sekä vahvistaa tietoon perustuvaa päätöksentekoa niin yksittäisissä hankintayksiköissä kuin laajemmin julkishallinnossa.

Asikkalan kunnan lausunto:

Hallituksen esityksen mukaan kunnan tulee toimittaa tietovarantoon tiedot varsin merkittävästä osasta kunnan talouskirjanpitoa. Otsikko- ja rivitietojen toimittamisvelvollisuus koskisi myös laskuja, jotka eivät kuulu hankintalainsäädännön soveltamisen piiriin. Kuntien kaikissa ostolaskuissa ei nykyisellään ole kaikkia pykäläesityksessä lueteltuja tietoja. Laskuja ei tulisi joutua muokkaamaan manuaalisesti vain hankintatietovarantolain määritelmän tai vaatimusten vuoksi. Hankintatietovarantolakiesityksen mukaan valtaosassa kuntien maksuliikenteestä tulisi olla jatkossa tuoterivitiedot. Kyseessä on merkittävä laajennus nykyiseen laskutuksen yksityiskohtaisuuteen. Tuoterivitietoja on tarkoitus kerätä, jotta hankinnan sisällöstä ja kilpailutuksen toteutumisesta voidaan tehdä tarkempaa tutkimusta ja analyysiä. Kuntaliiton arvion mukaan tuoterivitietojen lisääminen valtaosalle kuntien laskuille on merkittävää hallinnollista taakkaa lisäävä toimenpide. Vaikka pääosassa kuntien ostolaskuista esiintyy tuoterivitietoja, osasta laskuja tuoterivitiedot puuttuvat käytännön syistä johtuen. Esimerkiksi niin sanotuilla koontilaskuilla on kerätty pieniä laskutussummia ilman yksityiskohtaisia rivitietoja. Kuntaliiton näkemyksen mukaan kuntien nykyisen laskutustiedon ja ostolaskujen rakenteen tulisi olla riittävä hankintatietovarannon tarpeisiin. Kuntien ei tulisi joutua erikseen merkittävästi muuttamaan laskujensa tuoterivitietoja.

Hankintatietovarantolaissa ei tulisi määritellä yksittäisen ostolaskun tietosisältöä, vaan yhteinen tietosisältö tulee määrittää vain kuntalain (410/2015) 120 a §:ssä mukaisen menettelyn kautta. Mikäli tuoterivitiedoista olisi tarpeen säätää nimenomaan hankintatietovarantoa koskevassa laissa, pykälän edellytys tuoterivitietojen sisällyttämisestä tulee muuttaa ehdolliseksi samoin kuin kilpailutustunnisteen lisäämisvelvoitekin on. Kun kilpailutustunnisteen osalta velvoite on ilmaistu sanamuodolla ”tulee sisältää mahdollinen kilpailutustunniste”, myös tuoterivitietojen tulisi olla ilmaistu sanamuodolla ”ostolaskutietojen tulee sisältää mahdolliset

erikseen määriteltävät tuotetiedot”. Tällöin laskuille, joilla tuoterivitietoja ei ole, ei tarvitsisi sellaisia erikseen lisätä.

Esityksen mukaan vain rajatut tahot (KKV sekä muutama muut viranomaiset) pääsevät käsiksi hankintatietovarantoon lähetettyihin tuoterivitietoihin. On kyseenalaista, kuinka paljon lisäarvoa tuoterivitietojen lisäämisen vaatimisella saavutetaan akateemisessa tutkimuksessa tai valvontatoimissa suhteessa sen kunnille aiheuttamaan kustannukseen. Pyydämme kiinnittämään tähän seikkaan erityistä huomiota, ottaen huomioon koko Suomen julkisen talouden tilanteen.

Hallituksen esityksen mukaan ostolaskuille tulisi lisäksi lisätä kilpailutustunniste. Kilpailutustunniste on hankintalainsäädännön mukaisten kynnysarvojen ylittävän hankinnan yksilöivä tunniste. Kilpailutustunniste olisi lähtökohtaisesti pakollinen EU-kynnysarvon ja kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Kilpailutustunnisteen lisääminen tai toimittajan lisäämän kilpailutustunnisteen tarkastaminen tulee olemaan uusi hallinnollinen työ kunnille. Tiedon toimittaja, eli esimerkiksi kunta, vastaa toimitettujen tietojen oikeellisuudesta. Vaatimus edellyttää ainakin alkuvaiheessa merkittävää määrää manuaalista työtä. Kuntakentällä on aikaisempaa kokemusta kokeiluista, joilla on pyritty sopimusvelvoittein velvoittaa toimittaja lisäämään erilaisia esimerkiksi sopimusnumerotietoja laskuille. Yrityksistä ja kehotuksista huolimatta tieto ei ole virheetöntä, eivätkä kaikki toimittajat ole viime kädessä ollenkaan onnistuneet lisäämään tietoa laskuille. Erityisen ongelmallinen kilpailutustunnisteen vaatimus on voimassa olevien hankintasopimusten ostolaskuille. Kilpailutustunniste luodaan Hilma-kanavassa jälki-ilmoituksen tekemisen myötä, mutta voimassa olevien hankintasopimusten osalta jälki-ilmoitukset on tehty jo parhaimmillaan vuosia sitten. Vanhojen sopimusten ostolaskuille tulee olemaan lähes mahdotonta saada kilpailutustunniste. Hallituksen esityksestä puuttuu täysin tieto, miten voimassa olevien sopimusten ostolaskuja tullaan kohtelemaan kilpailutustunnisteen osalta. On myös täysin epäselvää, miten kilpailutustunniste tulee syntymään jo tehtyihin jälki-ilmoituksiin.

Esityksen johdosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen kunnille täysimääräisesti on ehdottoman tärkeää.

Hallituksen esityksen tavoite hankintatietovarannosta on kannatettava, mutta esitys aiheuttaa nykymuodossaan kohtuuttoman suuria kustannuksia kunnille suhteessa saataviin hyötyihin.

Valmistelija

Talousjohtaja Aapo Pispä
puh. 044 778 0220, sähköposti: etunimi.sukunimi(a)asikkala.fi

Esittelijä

Kunnanjohtaja Ikola-Norrbacka Rinna

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää antaa tässä asiassa esittelytekstin mukaisen lausunnon.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.